

Silenci o missatge eclesial més enllà del 9/N/14

Catalunya, la seva gent i les seves institucions de tot tipus viuen un temps de primera magnitud des d'abans, durant i després del 9/N/14. El dia 9 del mes de novembre de l'any 2014 constitueix, passi el que passi, un esdeveniment, aquest sí, històric. La qüestió del present i el futur de Catalunya i de la seva relació amb Espanya planteja interrogants que estan sobre la taula. Catalunya està com mai en època contemporània en el mapa del món gràcies al procés sobiranista, no gràcies a l'Espanya constitucional i altres vies similars. L'Església ¿ha de mantenir silenci en aquesta situació? ¿Ha de quedar-se al marge del poble? ¿Hi ha un missatge eclesial a transmetre, amb humilitat i sense complexos? ¿Quin es el paper que laics, religiosos, sacerdots i bisbes hi han de jugar? ¿Risc de nacionalcatolicisme? ¿Perill de mútues interferències entre els àmbits polític i eclesial?

L'Evangelii gaudium (La joia de l'Evangelí), exhortació apostòlica del papa Francesc (24 novembre 2013), suggereix una doble resposta a aquests preguntes. No al silenci. Sí a comunicar un missatge.

El papa Francesc escriu amb el seu to pastoral: «Els Pastors, acollint les aportacions de les distintes ciències, tenen dret a emetre opinions sobre tot allò que afecti la vida de les persones, ja que la tasca evangelitzadora implica i exigeix una promoció integral de cada ésser humà. Ja no es pot dir que la religió ha de recloure's en l'àmbit privat i que existeix solament per a preparar les ànimes per al cel. Sabem que Déu vol la felicitat dels seus fills també en aquesta terra, encara que siguin cridats a la plenitud eterna (...) Ningú no pot exigir-nos que releguem la religió a la intimitat secreta de les persones, sense cap influència en la vida social i nacional, sense preocupar-nos per la salut de les institucions de la societat civil, sense opinar sobre els esdeveniments que afecten els ciutadans».

Francesc fa una precisió: «Ni el Papa ni l'Església tenen el monopoli en la interpretació de la realitat social o en la proposta de solucions per als problemes contemporanis».

En plena sintonia amb el Papa, l'abat Josep M. Soler s'ha referit

a la situació present en diverses ocasions. Per exemple, en l'homilia del passat 27 d'abril en la solemnitat de la Mare de Déu de Montserrat. Va dir: «En el moment tan particular que viu Catalunya, avui en aquest lloc des d'on ella la protegeix, li encomanem totes les persones que viuen i treballen a la nostra terra, totes les que pateixen per raó de la manca de recursos, de malaltia, de solitud. Li encomanem el nostre present i el nostre futur com a poble, i li demanem que ens ajudi a avançar segons els principis de la justícia i dels drets de les persones i dels pobles, amb respecte envers tothom».

Aquesta homilia és publica íntegrament en l'anterior número de «Qüestions de Vida Cristiana», el 248, dedicat al papa Francesc.

Divergències entre dos episcopats

Des de molt abans de *l'Evangelii gaudium*, 28 anys abans!, l'episcopat català manté sobre la qüestió nacional catalana la postura expressada a «Arrels cristianes de Catalunya» (27 desembre 1985). El cardenal arquebisbe Lluís Martínez Sistach es va referir a aquest document en la passada diada de l'11 de setembre en la missa celebrada a la basílica de Santa Maria del Mar per pregar pels difunts de la guerra de 1714. «Donem fe de la realitat nacional de Catalunya, afaiçonada al llarg de mil anys d'història i també reclamem per a ella l'aplicació de la doctrina del magisteri eclesial, es diu a “Arrels cristianes de Catalunya”».

Com Francesc, també Martínez Sistach fa una precisió: «Es deixa als ciutadans decidir les aplicacions concretes d'aquesta doctrina social».

«Arrels» és un document episcopal que va ésser ratificat en diverses ocasions, sobretot en períodes forts de la vida cívica i amb motiu de conteses electorals. L'última declaració de la Conferència Episcopal Tarraconense en aquest sentit fou amb motiu de les darreres eleccions al Parlament (25 novembre 2012). Ja es planteja des de llavors el dret a decidir del poble català sobre el tipus de relació a establir amb Espanya.

«Com a Pastors de l'Església –s'estableix en aquesta declaració–, no ens correspon a nosaltres optar per una determinada proposta a aquests reptes nous, però defensem la legitimitat moral de totes les opcions polítiques que es basin en el respecte de la dignitat inalienable de les persones i dels pobles».

D'aquestes paraules es dedueix que, des de la perspectiva eclesial, totes les opcions polítiques (unitat estatal, centralisme, autonomia, federació, confederació, sobirania) són legítimes i moralment acceptables sempre que es propugnin per les vies democràtica i pacífica. Els sectors sobiranistes catòlics catalans així ho defensen. Propugnen la pluralitat, no la imposició d'un pensament únic, com s'ha insinuat en alguns àmbits polítics, mediàtics i eclesiàstics, fins i tot de la mateixa Catalunya.

La postura de la Conferència Episcopal Catalana topa amb la posició de la Conferència Episcopal Espanyola. L'episcopat espanyol va aprovar una instrucció pastoral (novembre 2002) en què es formula una de les afirmacions més polèmiques de la seva història. Indica que negar la sobirania espanyola «no seria prudent ni moralment acceptable». És a dir, el conjunt dels bisbes espanyols consideren que propugnar la sobirania de la nació catalana és immoral.

En tot cas, aquella instrucció pastoral de l'episcopat espanyol no va ser aprovada per unanimitat, encara que mai no es fa memòria d'aquesta manca de consens. Tretze bisbes –entre els quals sembla que tots els catalans– no avalaren aquell text. Hi hagué vuit vots negatius i cinc abstencions.

Josep Maria Guix (1937-2009), essent bisbe de Vic, va redactar un text valent i significatiu al respecte. És el pròleg de «Fet nacional i magisteri social de l'Església» (abril 2003), llibre d'imprescindible lectura del qual són autors dos sacerdots bons i savis com Antoni M. Oriol i Joan Costa. El bisbe Guix va escriure, sobre la instrucció pastoral de l'episcopat espanyol: «Seria un abús convertir en obligacions morals aspectes opinables que Déu ha deixat a la lliure discussió dels homes. Els desitjos i els esforços orientats a l'autodeterminació i a la sobirania política, si son realitzats sense violència i amb diàleg, encara que comporti una certa confrontació política, no són condemnables

ni moralment inacceptables. Un judici condemnatori dels bisbes en aquest afer podria ser titllat d'ingerència política mancada de legítima competència pastoral».

Vigència d'una instrucció pastoral, i rèplica

Aquesta instrucció pastoral, elaborada i aprovada en l'etapa presidencial del cardenal Antonio Maria Rouco i amb l'impuls determinant del cardenal Antonio Cañizares, encara està vigent dotze anys després. El sacerdot i periodista José Maria Gil Tamayo la va reafirmar en unes declaracions el passat gener com a nou secretari general i portaveu de la Conferència episcopal espanyola. Gil Tamayo és d'un tarannà diferent del seu predecessor en el càrrec, el bisbe Juan Antonio Martínez Camino, però ambdós comparteixen, com catòlics espanyols, la mateixa visió política en la qüestió nacional catalana.

Les declaracions de Gil Tamayo en el sentit que negar la unitat i la sobirania d'Espanya és moralment inacceptable han estat contestades des del catolicisme català. El monjo Salvador M. Plans va dir en l'homília d'una missa conventual dominical a Montserrat (15 desembre 2013): «Aquests darrers anys els nostres bisbes han reiterat que reconeixen la personalitat i els trets nacionals propis de Catalunya, en el sentit genuí de l'expressió, i defensen el dret a reivindicar i promoure tot el que això comporta d'acord amb la doctrina social de l'Església. Per això ens dol que el camí que segueix el nostre poble sigui considerat per alguns cristians imprudent i moralment inacceptable».

El marista Lluís Serra Llansana, secretari general de la Unió de Religiosos de Catalunya, ha escrit a «Catalunya Cristiana»: «La unitat d'Espanya, ¿un bé moral? Les afirmacions de Rouco i Gil Tamayo s'excedeixen del seu camp propi i es converteixen en corretja de transmissió dels partits polítics».